

Faktaark om voksen-, efter- og videreuddannelsessystemet

Executive summary

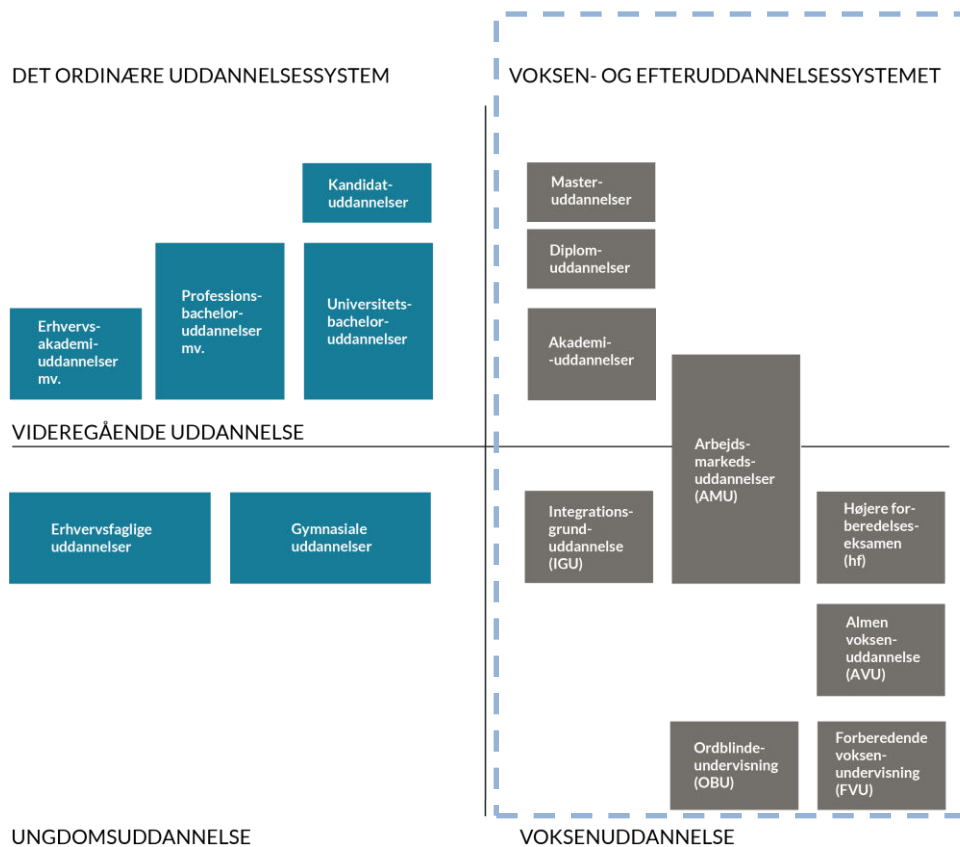
- Danmark har et godt udgangspunkt for også i fremtiden at tilpasse sig til et arbejdsmarked i forandring samt til at omsætte forandringerne til fremgang for Danmark og det danske arbejdsmarked. Det stiller dog krav til arbejdsstyrkens omstillingsparathed.
- Et højt kompetenceniveau og løbende opkvalificering af arbejdsstyrken har været afgørende for, at Danmark har formået at følge med den teknologiske udvikling. Her har det danske voksen-, efter- og videreuddannelsessystem (VEU) spillet en central rolle.
- Det overordnede formål med VEU-systemet er at understøtte et fleksibelt arbejdsmarked ved at give det enkelte individ mulighed for løbende at tilegne sig kvalifikationer og kompetencer, som efterspørges på arbejdsmarkedet og i samfundet.
- Der udbydes VEU i både offentlig og privat regi. Det offentligt finansierede VEU-tilbud udbydes på alment, erhvervsrettet og videregående niveau.
- Kursusaktiviteten på almene tilbud har været stigende gennem de seneste ti år, mens kursusaktiviteten på de erhvervsrettede tilbud (AMU) har været faldende siden lavkonjunktoren på trods af et betydeligt udbud af kurser.

Indretning af voksen- og efteruddannelsessystemet

Det overordnede formål for voksen-, efter- og videreuddannelsessystem (VEU) er at understøtte et fleksibelt arbejdsmarked ved at give det enkelte individ mulighed for løbende at tilegne sig kvalifikationer og kompetencer, som efterspørges på arbejdsmarkedet og i samfundet. Der er således tale om understøttelse af match mellem behov hos individ, virksomheder og samfund på baggrund af en responsivitet i forhold til arbejdsmarkedets skiftende behov. Udover at sikre mobilitet på arbejdsmarkedet for det enkelte individ skal VEU mere grundlæggende sikre, at den enkelte borger har de basale færdigheder til

at tage del i samfundslivet såsom at kunne læse og skrive, såfremt dette ikke er lært i det ordinære system.

Figur 1 – VEU-systemet

Kilde: Undervisningsministeriet

Den offentlige VEU-indsats

Det offentlige udbud af VEU omfatter uddannelse på alle niveauer og inden for en række forskellige fagområder. Der skelnes overordnet mellem tre typer af offentligt finansieret VEU:

- *Almen VEU*, som omfatter forberedende voksenundervisning (FVU), almen voksenuddannelse (avu), hf-enkeltfag, ordblindeundervisning (OBU).
- *Erhvervsrettet VEU*, som vedrører arbejdsmarkedsuddannelse (AMU) og åben uddannelse/enkeltfag på erhvervsuddannelsesniveau.
- *Videregående VEU*, som er akademiuddannelser, diplomuddannelser, masteruddannelser, anden åben uddannelse på videregående niveau.

Almen VEU

Almen VEU omfatter FVU som svarer til undervisning før 9. klasse, avu som svarer til undervisning på 9. – 10. klasseniveau, hf-enkeltfag som er uddannelse på gymnasialt niveau samt ordblindeundervisning. Formålet med almen VEU er at forbedre deltagernes grundlæggende kompetencer, så deltagerne er i stand til at deltage i samfundet, videreudanne sig og indgå på arbejdsmarkedet. Målet er således ikke kun at styrke de direkte arbejdsmarkedsrettede kompetencer, men bl.a. også at sikre, at alle voksne er i stand til at læse og regne.

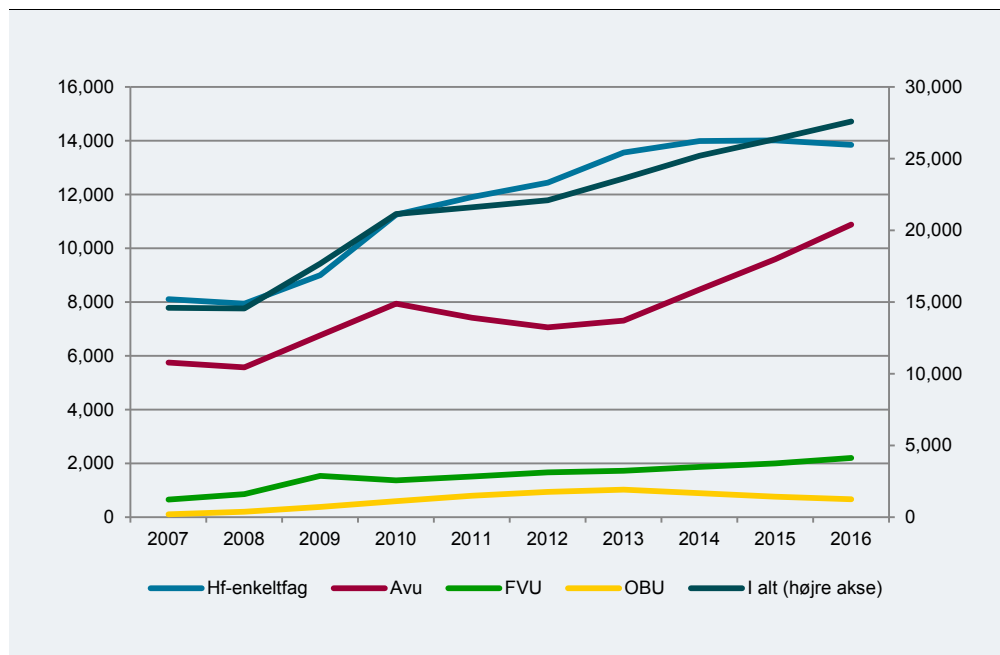
Målgruppen for almen VEU er voksne, der ikke har opnået de grundlæggende kompetencer, der er nødvendige i uddannelsessystemet, på arbejdsmarkedet og i samfundet.

Aktiviteten på almen VEU har generelt været stigende, siden området i 2007 overgik fra amtsligt styret til statsligt selveje. Derudover har tiltag på beskæftigelsesområdet og undervisningsområdet eksempelvis kontanthjælpsreform, EUD-reformen og ungepakkerne fra 2009 og 2010 været med til at øge aktiviteten på området. I 2007 udgjorde den samlede aktivitet ca. 14.000 årselever, mens aktiviteten i 2016 var ca. 27.500 årselever svarende til en aktivitetsstigning på knap 100 pct. i perioden, *jf. figur 2*.

En væsentlig del af aktivitetsstigningen skyldes en stor stigning af unge under 25 år, der tager avu som et forberedende tilbud. Eftersom målgruppen er personer, der ikke har opnået grundlæggende kompetencer, er det primært ufaglærte, der gør brug af almen VEU, *jf. figur 3*. Ifølge en Epinion-undersøgelse¹ fra 2017 bruger 6 pct. af de adspurgte virksomheder almen VEU.

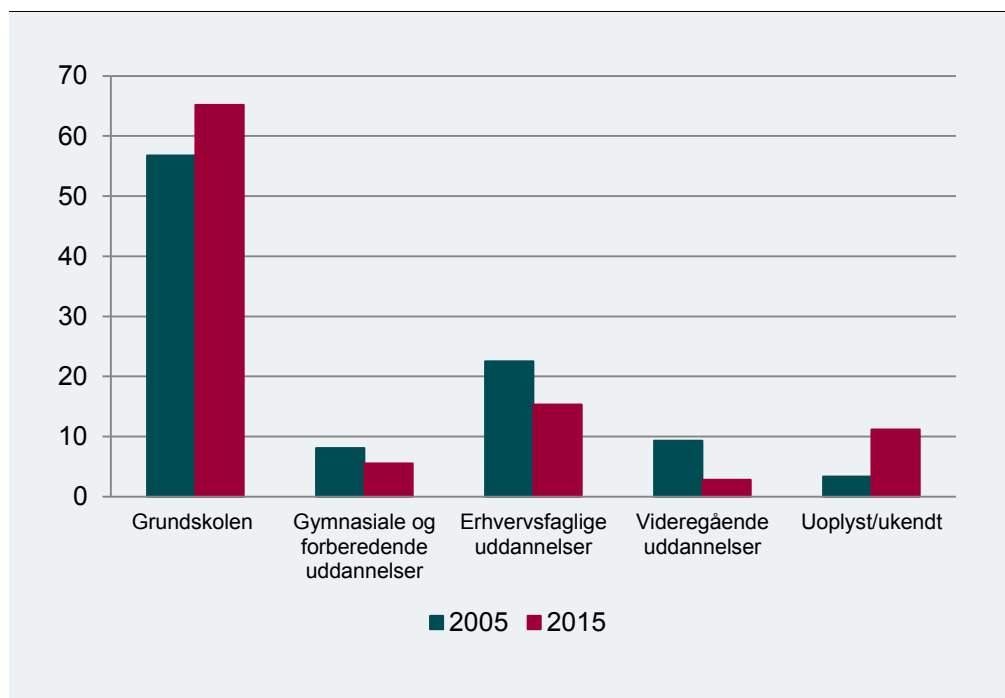
¹ Epinion 2017; Analyse af individers og virksomheders brug af voksen- og efteruddannelse.

Figur 2. Udvikling i Almen VEU-årselever fordelt på uddannelsestilbud, 2007- 2016

Anm.: Figur 2 er opgjort i årselever. En årselev udgør 812,5 undervisningstimer.
 Kilde: Undervisningsministeriet, databanken.

Figur 3. Fordeling af Almen VEU-kursister på højest fuldførte uddannelsesniveau, pct.

Kilde: Undervisningsministeriet, databanken.

Almen VEU er hovedsageligt statsligt finansieret. De statslige udgifter til almen VEU udgjorde i 2016 ca. 2,4 mia. kr. til taxametertilskud, grundtilskud og godtgørelse for løntab, samt 1.9 mia. kr. til SU og SVU. Herudover kommer udgifter til kommunaltrekvireret aktivitet og deltagerbetaling på avu og hf-enkeltfag. Deltagerbetalingen udgjorde i 2015 samlet set 155 mio. kr.

Erhvervsrettet VEU

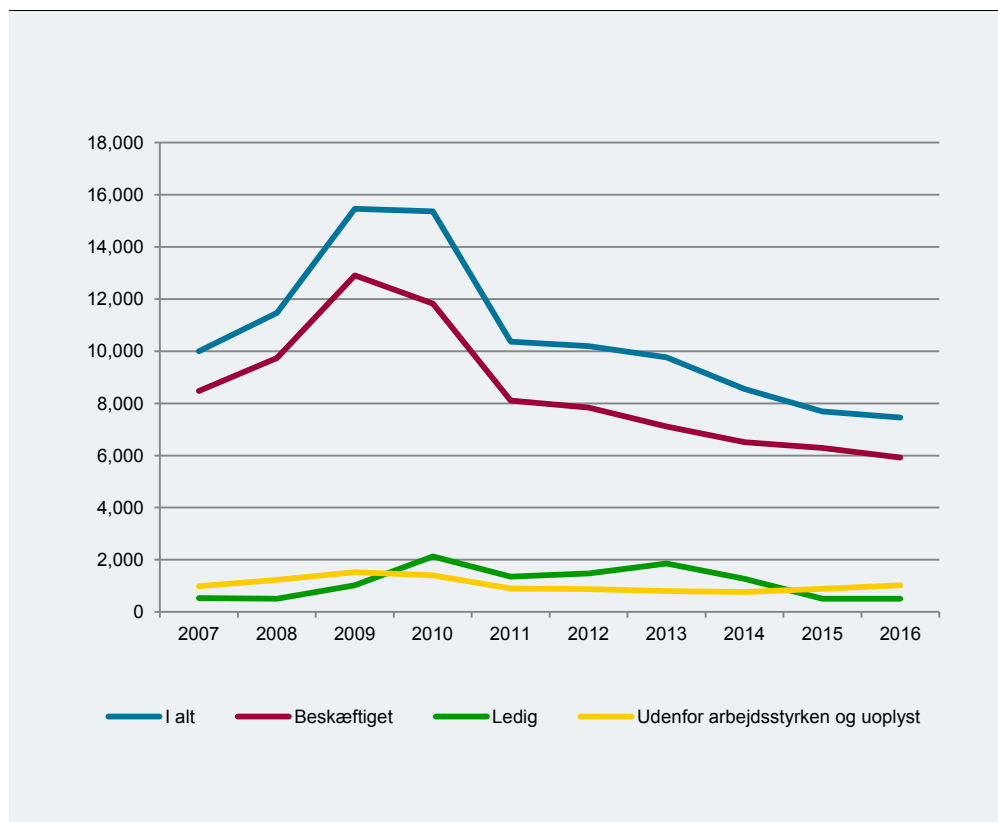
Erhvervsrettet VEU svarer til niveauet til og med erhvervsuddannelser i det ordinære uddannelsessystem, og består primært af arbejdsmarkedsuddannelser (AMU)². Formålet med AMU er at give den enkelte mulighed for løbende at tilegne sig kompetencer og kvalifikationer, som efterspørges på arbejdsmarkedet. AMU bidrager til at skabe et fleksibelt arbejdsmarked, hvor arbejdskraften har de efterspurgte kompetencer eller hurtigt kan erhverve dem, og hvor den enkelte er bedst muligt rustet til at imødekomme udfordringerne på arbejdsmarkedet på kort og langt sigt.

Det er et fælles ansvar for arbejdsmarkedets parter og det offentlige at sikre udbud og finansiering af erhvervsrettet VEU.

AMU omfatter et bredt spektrum af fagområder, og udbuddet spænder fra korte kurser af en dags varighed til længere forløb. Der findes ca. 3.200 AMU-kurser, og der er kurser inden for de fleste brancher. Langt hovedparten af de personer, der tager et AMU-kursus, er allerede beskæftiget, *jf. figur 4*.

² Foruden arbejdsmarkedsuddannelser er der omkring 170 udvalgte enkeltfag fra erhvervsuddannelserne (område- og specialefag) tilkøbet de fælles kompetencebeskrivelser. Derudover er der integrationsgrunduddannelsen, der blev indført med trepartsaftalen om arbejdsmarkedsintegration i foråret 2016, og som indeholder 20 ugers skoleundervisning sammensat af både almen og erhvervsrettet VEU.

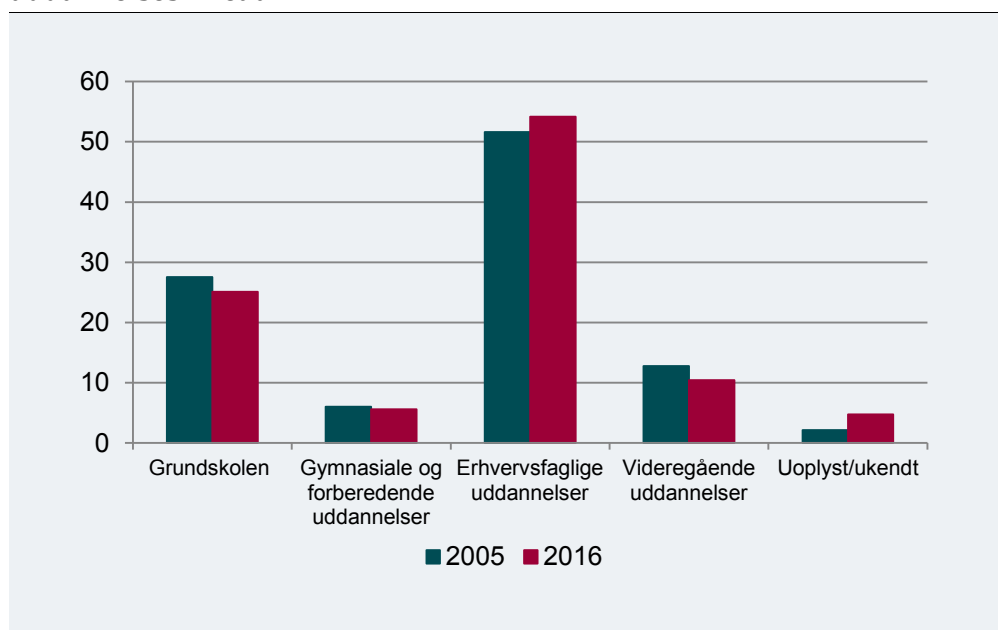
Figur 4. Udvikling i AMU-årselev fordelt på arbejdsmarkedstilknytning, 2004- 2016

Anm.: En årselev er et udtryk for det aktivitetsomfang, en kursist gennemgår på et AMU-kursus. Aktivitetsomfanget opgøres i dage, herefter omregnes der, således: 1 kursistdag = 1/5 elevuge, 1 elevuge = 1/40 årselev. Grundet forskellige opgørelsestidspunkter for registrering af arbejdsmarkedstilknytning og kursusaktivitet kan antallet af beskæftigede AMU-årselever være overvurderet i figur 4.
Kilde: Undervisningsministeriet, databanken.

Målgruppen er ufaglærte og faglærte, der har bopæl i Danmark eller er beskæftigede i Danmark. Omkring en fjerdedel af AMU-kursisterne er ufaglærte, mens godt halvdelen er faglærte, jf. figur 5.

Figur 5. Fordeling af AMU-kursister fordelt på højest fuldførte uddannelsesniveau

Kilde: Undervisningsministeriet, databanken

De seneste år har aktiviteten på AMU-området været aftagende. Det er ikke muligt at identificere de helt specifikke årsager til det, men en række forhold vurderes at have betydning. Udviklingen skal bl.a. ses i relation til et generelt stigende uddannelsesniveau i befolkningen. Flere gennemfører en videregående uddannelse, og andelen af ufaglærte og faglærte personer i arbejdsstyrken er faldet med 11 pct. fra 2006 til 2015. Stigningen i befolkningens uddannelsesniveau kan derfor være medvirkende til, at AMU-aktiviteten er faldet de seneste år.

Derudover er AMU-aktiviteten relativ konjunkturfølsom. Det afspejles blandt andet i udviklingen umiddelbart efter finanskrisen, hvor AMU-aktiviteten steg markant, hvorefter den faldt igen.

Dertil kommer, at en række politiske tiltag i større eller mindre grad har påvirket AMU-aktiviteten. VEU-godtgørelsen til virksomheder/deltager blev bl.a. reduceret i 2011 i forbindelse med Genopretningspakken. I samme ombæring blev der indført fuld deltagerbetaling for personer med videregående uddannelser. Med Vækstpakke 2014 forsøgte man at øge AMU-aktiviteten ved bl.a. at hæve taksterne på udvalgte kurser, nedsætte deltagerbetalingen på udvalgte kurser og indføre mere fleksibel afholdelse af AMU-kurser.

Ifølge Epinion-undersøgelsen fra 2017 bruger 25 pct. af de adspurgte virksomheder AMU.

AMU-aktiviteten spænder bredt fagligt, hvilket også afspejler sig i de AMU-kurser, der var mest aktivitet på i 2015. Generelt er der høj aktivitet på AMU-kurser inden for transportområdet og industrien, jf. tabel 1.

Tabel 1. Top 10 AMU-kurser målt i aktivitet i 2015

	Årselever (kursister)	Takstudløsende aktivitet	Resterende aktivitet*
Godstransport med lastbil	461,2 (3.100)	54 %	46 %
Gaffeltruck certifikatkursus	415,4 (11.951)	70 %	30 %
Personbefordring med bus	268,2 (2.012)	28 %	72 %
Kørsel med vogntog	188,8 (2.047)	59 %	41 %
Efteruddannelse for godschauffører	165,7 (10.661)	89 %	11 %
Personbefordring med taxi	151,3 (1.328))	28 %	72 %
TIG-svejsning	125,4 (6.583)	60 %	40 %
MAG-svejsning	92,6 (4.631)	63 %	37 %
Grundlæggende vagt	89,8 (1.101)	66 %	34 %
Lastbilmonteret kran	88,8 (1.781)	75 %	25 %

Anm: Aktiviteten dækker alle rekvirenter. Resterende aktivitet dækker 6-ugers jobbrevet, folk med videregående uddannelser og ledige.

Kilde: Undervisningsministeriet.

De offentlige udgifter til erhvervsrettet VEU udgjorde i 2016 ca. 1,1 mia. kr. De ca. 1,1 mia. kr. dækker statens udgifter til taxametertilskud for beskæftigede og kommunernes udgifter til taxametertilskud plus deltagerbetaling for ledige³. Herudover gives der et grundtilskud til erhvervsskolerne på ca. 500 mio. kr., hvoraf erhvervsrettet VEU udgør en mindre del af aktiviteten på skolerne. Derudover blev der brugt ca. 600 mio. kr. til VEU-godtgørelse og deltagerbetaling indbetalt af arbejdsgiverne.

Herudover bemærkes det, at arbejdsgivernes løbende indbetalinger til VEU-godtgørelsen har oversteget forbruget med ca. 500 mio. kr. pr. år siden 2011. Det løbende mindreforbrug har ved udgangen af 2016 ført til en opsparing på 3,1 mia. kr., som består af indbetalinger fra både de private og offentlige arbejdsgiveres samt statslig finanslovsopsparing.

³ I VEU-Ekspertgruppens rapport er alene anført de statslige driftsudgifter, mens dette tal dækker både statslige og kommunale udgifter.

Videregående VEU

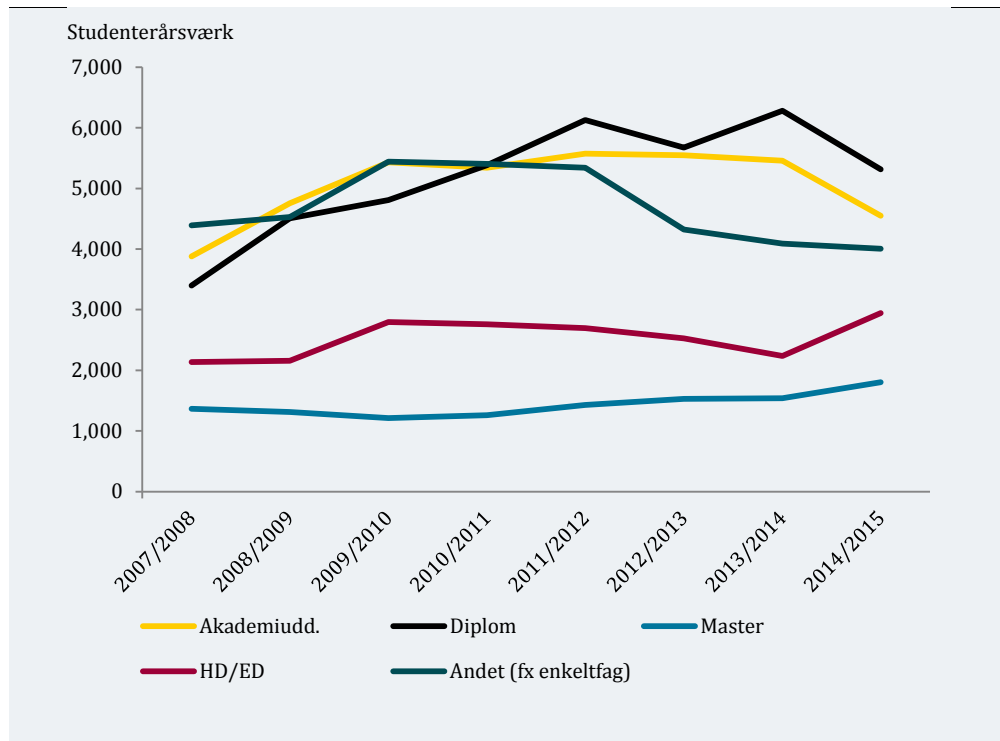
Videregående VEU er deltidsuddannelser, der niveaumæssigt svarer til uddannelser i det ordinære uddannelsessystem, fx svarer en masteruddannelse niveaumæssigt til en kandidatuddannelse. Videregående VEU kan sammensættes på en række forskellige måder, enten som egentlige deltidsuddannelser (fx diplom- og masteruddannelser), eller som fx enkeltfagskurser fra videregående uddannelser eller fagspecifikke kurser. Målgruppen er personer, der har en adgangsgivende uddannelse, og to års relevant erhvervs erfaring.

Uddannelserne er modulopbyggede, og man kan tage et eller flere moduler uden at skulle gennemføre en fuld uddannelse. Gennemfører man imidlertid en fuld uddannelse, vil den være adgangsgivende til niveauet over.

Ifølge Epinion-undersøgelsen fra 2017 bruger 15 pct. af de adspurgte virksomheder videregående VEU.

Samlet set fordeler aktiviteten på videregående VEU, som det fremgår nedenfor af figur 6:

Figur 6. Udvikling i aktiviteten på videregående VEU fordelt uddannelsestype, 2007- 2015

Anm.: Et studenterårsværk er lig med bestået eksamensaktivitet svarende til et års normeret studietid (60 ECTS).

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet.

De statslige udgifter til videregående VEU udgjorde i 2015 ca. 323 mio. kr. Dertil kom ca. 83 mio. kr. i Statens VoksenUddannelsesstøtte (SVU).

Privat voksen- og efteruddannelse

Privat udbudt voksen- og efteruddannelse er den del af de samlede VEU-aktiviteter, der varetages af private udbydere, dvs. privat udbudte og finansierede aktiviteter. Privat udbudt VEU er generelt ikke formelt kompetencegivende til videre uddannelse, og der er ikke fælles regler for kvalitetssikring og dokumentation af uddannelsernes indhold.

Da der ikke foretages en central registrering af det private VEU-udbud, er der begrænset adgang til informationer om udbud af det Private VEU-udbud.

Ifølge Epinion-undersøgelsen fra 2017 benytter virksomhederne sig i høj grad af forskellige offentlige og private-VEU-tilbud. Virksomhederne opfatter i høj grad offentlige og private udbydere som komplementære frem for konkurrenter. 43 pct. af virksomhederne i undersøgelsen har benyttet private VEU-kurser.

Hovedformålet for fire ud af fem af de adspurgte virksomheder, der anvender privat VEU-kurser, er at vedligeholde medarbejdernes kvalifikationer. En tredjedel af virksomhederne, der anvender private VEU-kurser, gør det med hovedformål om at opkvalificere medarbejdernes beherskelse af ny teknologi, materialer og programmer på arbejdspladsen.

Epinion-undersøgelsen indikerer, at virksomheder i højere grad benytter private kurser til efter- og videreuddannelse af deres faglærte medarbejdere end deres ufaglærte medarbejdere. Virksomheder benytter dog i højere grad end tidligere private kurser til efter- og videreuddannelse for ufaglærte. Ufaglærtes brug af private kurser er fra 2007 til 2017 steget fra 14 pct. til 28 pct.